

von Kroatien und Slavonien« (Nürnberg 1898) nije obitelj Užarevića spomenuta, pa prema tome izgleda, da Bojničiću nije bila ni poznata, odnosno, da je nije mogao pronaći niti u »Liber reg.«, a čak niti u protokolima Hrvatskog sabora. U koliko je dakle taj dokument vjerodostojan, a ne plod bujne mašte nekog kaligrafa-heraldičara XVIII stoljeća, to se Užarevići imadu smatrati stranim plemstvom, koje se je silom prilika pohrvatilo, promijenivši pri tom svoje obiteljsko prezime u Užarević. Užarevića imade i u Dalmaciji, nu da li su ovi u vezi sa osječkom porodicom, to bi se trebalo tek ustanoviti.

Grb se sastoji iz štita razdijeljena u 4 polja i to izmjenice modro-crvene i crveno-modre boje. U modrim poljima nalazi se lav, a u crvenima dva unakrštena koplja usred zlatne trozubčaste krune. Grb je ukrašen sa dva šljema, lijevi ukrašen paunovim perjem i sa dva srpa, a desni lavom, koji drži u šapama koplje.

Tekst glasi doslovno:

Obitelj plemenitih Užarevića potječe starinom iz jednog praplemstva u Portugaliji, koje se je nekoć zvalo Uxara i Uxama. Već god. 1344 poduzima Alfonso de Uxama sa

nekoliko hrabrih viteza iz Kastilije pohod na Kanarsko otočje. Unuk ovog polazi kao mladić u Indiju i dobiva od kralja Ivana II. porodični grb. Nakon ujedinjenja Portugalije sa Španjolskom napusti ova obitelj svoju otadžbinu i ode u Livoniju. Kasnije nalazimo člana ove porodice Harras-a Uxamu u viteškom redu Braće od mača (Schwertbrüder-Orden), koji se odlikovao u ratu sa Poljacima. God. 1538 stupio je Emanuel Uxara u službu Karla V. Radi svog junaštva dobija neke posjede u Nizozemskoj. U ratovima za oslobođenje ostave Uxare svoje uništene posjede i odu dijelom u Dalmaciju, a dijelom u Hrvatsku, gdje promijenise svoje prezime u Užarević (Uxarevich). Petar Uxarevich sudjelovao je pod Ferdinandom II. u turskim ratovima. God. 1620 dobije obnovu i proširenje svog porodičnog grba.

Čini se, da se je jedan odvjetak ovih Užarevića doselio u Osijek, gdje su mu prauunci bili uvaženi građani. Po usmenoj predaji, koja se čuva u toj familiji, bili su im djedovi na daleko poznati bravari i uvaženi građani u tvrđavi, pa nije nemoguće, da su se bavili i oružarstvom, opravljajući tvrđavsko obrambeno oružje.

A. E. Brlić.

BIBLIOFILSKE BILJEŠKE

Knjižara Emila Hirsche'da u Zagrebu. — *Unparteiische Universal-Kirchenzeitung.*

Godine 1835. utemeljio je Emil Hirschfeld, rodom iz Bremena, lijepo uređenu knjižaru i posudbenu biblioteku u Zagrebu, u Dugoj ulici, te ju je vodio pod firmom: Emil Hirschfeld, Buch- Kunst- u. Musikalienhändler in Agram, Lange Gasse Nr. 284. Prije toga bio je Hirschfeld knjižarskim pomoćnikom kod Reicharda u Kiseku; ondje se je oženio njegovom kćeri te se preselio u Zagreb, da tu na njemački način uredi knjižaru, koja je bila u direktnom savezu s Leipzicom. U vezi sa njemačkim knjižarstvom propaširao je on i njemačku tada zabranjenu literaturu; umio je umaknuti strogim austrijskim censorima te je uvijek imao na skladištu sve najzanimljivije i zabranjene knjige na njemačkom i francuskom jeziku.

U *Intelligenzblattu »Agramer Zeitung«* br. 15. 1836. dao je Hirschfeld hrvatski i njemački oglas sa popisom knjiga. Hrvatski oglas glasi: Zdola podpisanj dostojnim načinom obznanjuje, da je polag podjeljene sebi od sl. poglavarstva slobodnoga i kr. glavnoga varoša Zagreba pravice u ovom varošu otvoril sasvim novo knjigah, umjetninah, stvarih i muzikalov teržtvo. Milan Hirschfeld, knjig, umjetnih stvarih i muzikalov teržac u

Dugoj Ulici broj 284. U Zagrebu u veljači 1836.

Hirschfeld je u novine dao i posebni *Bücher-Anzeiger* na njemačkom i hrvatskom jeziku. Tu on u hrvatskom tekstu preporuča: sve najnovije i najosobitije knjige, školske atlase, posebne krajobrazne, mjedoreze, kamenotiske, risarske knjižice, krasnopisnih obrazov, najnovijih muzikalov, knjiga za djetcu, s kipi i bez kipov, pisarskih i risarskih spravah, lijepih slikah za svakojako vezanje itd., krasno vezanih molitvenikah i drugih krasnotvorov za prikaze za djetcu i za odrastjene. Pozorne čini sve slovstvo i književstvo ljubitelje, da se kroz njega sve knjige gdje god objavljene uz istu cijenu mogu dobiti. Također prileži kod muzikalija i francuski test: *Catalogue des Morceaux de Musique du fonds de Fils de B. Schott a Mayenc (Mainz)* se truvant dans les Magasins de M. Hirschfeld Libraire a Agram. U popisu knjiga, koji on pripocuje u *Intelligenzblattu »Agramer Zeitung-a«*, a nalaze se velikom većinom samo njemačke, a nešto malo latinskih, francuskih i mađjarskih knjiga. Od hrvatskih ili ilirskih knjiga nalazimo tu na prvom mjestu: *Osnova Slovnice Sla-*

vjanske Narečja Ilirskoga uredjena Vekoslavom Babukićem, sa mottom grofa Draškovića: »Domородni jezik upeljajte, Kralju, rodu, domu, veru dajte«. Cijena 30 kr. C. M. (Conventions-Münze). Nadalje se oglašuje: Danica Ilirska, Danicza Zagrebecska, kolektar Zagrebecski, Kačića Razgovor ugodni, Ritter-Vitezovićovo Odiljenje Sigetsko itd.

Sačuvala se je objava ovoga Emila Hirschfelda još na jednom primjerku »Unparteiische Universal Kirchenzeitung für katholische, protestantische und israelitische Geistlichkeit und die gebildete Weltklasse«, koja je izlazila godine 1837. u Frankfurtu na Majni. Novine je izdavao dr. Julius V. Höninghaus u knjižari F. Varentrapa a u tiskari Hellera i Rhoma. Poziv na subskripciju izašao je na četiri strane formata ovih novina u velikoj osmini. Jedan primjerak tih novina nalazi se u knjižnici evangeličke biskupije u Zagrebu. Novine su izlazile dva puta na tjedan, na velikom arku, a donosile su vijesti iz čitavog svijeta katoličkog, protestantskog i židovskog. Prvi i jedini tečaj imao je 104 broja a stajao je 5 for. C. M. (Conventions Münze). Saradnika je bilo oko 100 iz čitavog svijeta. Novine su donosile vijesti iz Hrvatske t. j. prenosile su ih iz »Agrarische Politische Zeitung« i iz drugih vrela. Tako na str. 292 ima vijest i izvještaj o bolnici Milosrdnika u Zagrebu, gdje je bilo te godine 543 bolesnika a ozdravilo ih je 492; to je bila zasluga odličnog »pralječnika« Dr. Daubachija de Dolje i priora Hortulana Ehrenbergera. Prema »Klagenfurter Zeitung« dolazi zatim vijest, da je zagrebački biskup Alagović kupio bivši Isusovački kolegij u Požeži te uredio sirotište; požeška je županijska oblast u ime zahvalnosti odlučila smjestiti Alagovićevu sliku u veliku dvoranu. Naročito je zanimljiva vijest iz kasselske »Allgemeine Zeitung« od 5. III. 1837. Govorilo se da se tamo nalazeći vladika i regent Crne Gore Petar Njegoš, koji je u salonima pobudio veliku pozornost, spremao poći u Petrograd da zatraži posredovanje i zaštitu od stalnih napadaja turskih paša u Albaniji. Njegoš je htio zatražiti veliki carski ferman kakav je bio izdan od sultana i knezu Milošu. Međutim je bilo odlučeno da ne ide u Petrograd (St. Petersburg), nego da će se iz Njemačke povratiti u Crnu Goru, jer su već bili poduzeti koraci kod Porte da se udovolji temeljitim tužbama Crnogoraca.

Zanimljiva je također vijest dne 4. V. 1837. o predavanjima pitomaca kongregacije »De propaganda fide« u Rimu, o Božiću, pred mnogobrojnom i odličnom i stranom publikom. Pitomaca je bilo u svemu 112 a predavanja su održana na 146 jezika. Među njima je govorio i Ilirac Petar Ivanović latinsku eklogu, ilirski je propovijedao Ilirac

Petar Babić, bugarski Bugarin Petar Arabaginski, poljski Poljak Ferdinand Keinder itd.

Naredne godine nije više izlazila »Universal Kirchen-Zeitung«, koja u svom posljednjem broju poziva na pretplatu na »Katholische Zeitung« u redakciji istoga Dr. Juliusa Vincenz de Paula Hoeninghaua u Frankfurthu na Majni a i kod istog nakladnika. »Katholische Kirchenzeitung« izlazila je nekoliko godina, a u Zagrebu se nalazi u Sveučilišnoj knjižnici u odjeljenju Metropolitanske biblioteke (pet tečajeva do g. 1842.) I u tim novinama nalaze se vijesti iz Hrvatske, Bosne, Dalmacije, Srbije (Ilirije). I ove su novine javile na početku svoga izlaženja, da će upotrebljavati vijesti iz »Agrarische Politische Zeitung«. Emil Hirschfeld je sigurno i ove novine kolportirao po Hrvatskoj. Prema opisu, koji nam je sačuvan u knjizi dr. Tkalca »Jugenderinnerungen aus Kroatien« (Leipzig 1894., p. 189.)* visila je pred knjižarom Milana Hirschfelda u Dugoj ulici na ulazu velika drvena, crveno oličena, knjiga kao znak knjižare. Još prije je Tkalac upoznao knjižaru Franje Župana, ali tu nije bilo nikakvih osobitih knjiga. Kod Hirschfelda pak je bilo različitih hrvatskih, njemačkih i talijanskih knjiga.

Hirschfeld je bio mlad elegantan trgovac te vrlo susretljiv pa je malom Tkalcu koji je boravio u Karlovcu kao gimnazijalac tamo pošiljao na izbor različne knjige, kojih je imao veliki broj na skladištu. Hirschfeld je međutim zlo svršio. Nakon što je stekao u nekoliko godina znatan imetak utemeljio je u Zagrebu tvornicu igraćih karata. Kako ta tvornica nije osobito uspijevala, prodao je knjižaru i preselio tvornicu karata u Graz u Štajerskoj. Tu je došao u konflikt s oblastima poradi bilježovanja, te je izgubio sav svoj imetak i dospio u zatvor.

Dr. Franjo Bučar

*) Isp. srpskohrvatski komentirani i ilustrirani prevod našeg glavnog urednika u 187. i 194. knjizi »Srpske književne zadruge« (Tkalac, Uspomene iz mladosti u Hrvatskoj). Prva verzija ovoga prevoda, bez komentara i ilustracija, izišla je u zagrebačkom dnevnom listu »Obzor« o stogodišnjici Tkalčeva rođenja godine 1924. Trebao je izaći i poseban otisak, ali je nesporazumom u tiskari slog prije reda razložen. Prevod je nuden i »Matici Hrvatskoj« u Zagrebu, no predlog je bio odbijen. »Srpska Književna Zadruga« odabrala je samo vrlo mali broj ilustracija i znatno skratila bilješke prema principima svog izdavanja. — Op. ur. N. S.